

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ІМПЕРАТИВІВ
ВСЕОСЯЖНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИTHE PARTICULARITIES OF CREATING IMPERATIVES
FOR THE INCLUSIVE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

У статті сформульовано зміст імперативу з точки зору розвитку суспільних відносин. Обґрунтовано значення імперативів для регулювання відносин у суспільстві та їх поступальний розвиток. Автором розроблено та представлено механізм створення імперативів всеосяжного розвитку національної економіки. Визначено суспільний поділ праці, науково-технічний прогрес і соціальні і територіальні відмінності як імперативи всеосяжного розвитку національної економіки. Обґрунтовано вплив та еволюцію імперативів всеосяжного розвитку для української економіки за період її становлення. Сформульовано етапи трансформації економічної системи в Україні у контексті суспільного поділу праці. Визначено об'єктивні умови розвитку технологічних укладів як прояву дії науково-технічного прогресу. Пояснені особливості імперативу всеосяжного розвитку соціальні і територіальні відмінності в українській економіці.

Ключові слова: імператив, інклюзивність, всеосяжний розвиток, соціальні і територіальні відмінності, науково-технічний прогрес, суспільний поділ праці, принцип конвергенції, технологічний уклад, соціально-економічна система.

В статье сформулированы содержание императива с точки зрения развития общественных отношений. Обосновано значение императивов для регулирования отношений в обществе и их поступательное развитие. Автором разработаны и представлены механизм создания императивов всеобъемлющего развития национальной экономики. Определены общественное разделение труда, научно-технический прогресс, социальные и территориальные различия как императивы всеобъемлющего развития национальной экономики. Обосновано влияние и эволюцию императивов всеобъемлющего развития для украинской экономики за период ее становления. Сформулированы

этапы трансформации экономической системы в Украине в контексте общественного разделения труда. Определены объективные условия развития технологических укладов как проявления действия научно-технического прогресса. Объяснены особенности императива всеобъемлющего развития социальные и территориальные различия в украинской экономике.

Ключевые слова: императив, инклюзивность, всеобъемлющее развитие, социальные и территориальные различия, научно-технический прогресс, общественное разделение труда, принцип конвергенции, технологический уклад, социально-экономическая система.

The article formulates the content of the imperative within the development of social relations. The article substantiates the importance of imperatives for regulating relations in society and their progressive development. The author develops and presents a mechanism for creating imperatives of inclusive development of the national economy. The social division of labor, scientific and technological progress and social and territorial differences as imperatives of inclusive development of the national economy are defined. The stages of transformation of the economic system in Ukraine within the social division of labor are formulated. The objective conditions for the development of technological structures are defined to reveal the action of scientific and technological progress. The impact and evolution of inclusive development imperatives for the Ukrainian economy over the period of its formation are substantiated. The features of social and territorial differences, the imperative of inclusive development, are explained in Ukrainian economy.

Key words: imperative, inclusiveness, inclusive development, social and territorial differences, scientific and technological progress, social division of labor, convergence principle, technological structure, socio-economic system.

УДК 338.001

Рудь Ю.Л.

старший викладач

Класичний приватний університет

Постановка проблеми. Економічний розвиток національної економіки України сьогодні тяжіє до нової моделі, зокрема всеосяжного розвитку. Економічні перетворення у контексті всеосяжності (інклюзивності) пов'язані з об'єктивними закономірними процесами еволюції соціально-економічної системи під впливом рушійних сил (імперативів), джерел фінансування, ресурсів національної економіки, екзогенних й ендегенних факторів, що на них впливають. Для фундаментального реформування національної економіки на основі нової моделі всеосяжного розвитку варто окремо оцінювати дію імперативів та впровадження їх у всі ланки господарського механізму. Первинне поняття «імператив» (від лат. *imperativus*) означає владний, обов'язковий, настійна вимога,

безумовне веління, наказ. Згідно з філософським трактуванням І. Кантом імператив визначається ним як загальний моральний припис [19]. Філософ виокремлює його на гіпотетичний і категоричний, де перший вимагає наявності умов, а другий – безумовний принцип поведінки.

В основі інклюзивного розвитку лежать, насамперед, економічні та соціальні імперативи: соціальні і територіальні відмінності, науково-технічний прогрес і суспільний поділ праці. Вони включені у процеси економічного розвитку та зростання, соціального навантаження на природне середовище, безпечного людського розвитку, реляційні процеси соціально-економічних трансформацій національної економіки. Ключовою рисою досягнення всеосяжного розвитку через його імперативи є дотри-

мання принципу конвергенції, тобто досягнення зближення, згуртованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблему формування імперативів у системі економічного розвитку суспільства та національної економіки на різних стадіях її трансформації досліджували як українські, так і зарубіжні вчені, науковці і практики, зокрема: В. Геєць, В. Гриценко, О. Дорош, О. Іншакова, І. Кант, М. Ковальчук, С. Мочерний, В. Павлов, В. Ростоу, Дж. Сакс, Я. Столярчук, Ю. Туниця, Л. Федулова, А. Чухно, Й. Шумпетер та інші. Нова стратегія економічного розвитку України на основі моделі всеосяжного розвитку має враховувати передумови та особливості створення імперативів всеосяжного розвитку та їх детермінант для кількісного оцінювання розвитку національної економіки, які спричинені глибокими якісними перетвореннями у всіх сферах суспільного життя.

Постановка завдання. Метою статті встановлено виявлення особливостей створення імперативів всеосяжного розвитку національної економіки України та формулювання механізму їх створення.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Відповідно до концептуальних засадах всеосяжного економічного розвитку, модель якого ґрунтується на одержанні соціо-економічного ефекту за рахунок стійкого рівня добробуту суспільства, яке рівнозначно бере участь у створенні національного доходу, та зворотного для кожного члена суспільства результату в можливості задоволення своїх потреб, зайнятості та безпечного людського розвитку, мають бути закладені імперативи всеосяжного розвитку.

Природа імперативу у площині філософії розуміється вченими як правила, які виражаються у формі дозволів, заборон, приписів, уподобань тощо [8]. Також імператив формулюють як принцип беззаперечного обов'язку та базується на глибоких морально-етичних переконаннях людини, внаслідок чого формалізована моральна чи етична суспільна норма стає максимально ефективною [4]. Отже, імператив з точки зору розвитку суспільних відносин відображає беззаперечний до виконання принцип, правила у певній системі, що впливає на ефективність її існування та функціонування її елементів.

Відповідно до загально філософського змісту завдяки формуванню та дії імперативів відбувається регулювання відносин у суспільстві та їх поступальний розвиток. Ключовою особливістю дії імперативу системи, особливо соціально-економічної, є його здатність до власної якісної зміни та впливу на інші імперативні норми, що формують стадії розвитку системи. Імператив відмінний від детермінанти або показника. Показник відображає кількісні характеристики, за допомогою якого

можна виміряти розмір системи чи її елементів (наприклад, національної економіки за її станом соціально-економічного стану).

За визначених обставин та в певний проміжок часу імператив здатен досягти максимального рівня своєї ефективності. Ефективність окремого імперативу досягається у процесі взаємодії з іншими імперативами (нормами) під впливом зовнішніх до системи факторів. Так, на кожному наступному етапі розвитку системи поступово зростає дисбаланс між чинною імперативною нормою і зміненням у процесі суспільного розвитку середовищем. Внаслідок цього відбувається якісна зміна попереднього змісту імперативу, враховуючи нові вимоги середовища, для забезпечення ефективної взаємодії у суспільстві.

Такий життєвий цикл імперативів має «спіральный» характер розвитку. Імперативні норми постійно адаптуються до суспільних змін; процес набуває характеру неперервного нарощування нових, удосконалених правил економічної та неекономічної взаємодії індивідів на основі тих імперативів, що вже завершили свій цикл. При цьому на кожному новому витку спіралі форма окремого імперативу може ускладнюватися; однак у їх сукупності ймовірні трансформації іншого характеру: одні втрачатимуть свою актуальність, натомість інші – її набуватимуть [5, с. 224] (рис. 1).

Модель механізму створення імперативів всеосяжного розвитку національної економіки показує досягнення ефекту дії імперативів, тобто одержання певного рівня інклюзивності національної економіки як соціально-економічної системи та суспільних відносин у господарському механізмі при впровадженні моделі всеосяжного розвитку. Досягнення рівня певної моделі економічного розвитку залежить від конкретних імперативів та їх максимальної взаємодії з максимальним впливом на трансформацію імперативу, що зумовлює його еволюцію та переходу на наступну вищу стадію суспільного розвитку. Цей процес відбувається під впливом екзогенних факторів: економічних, політичних, соціальних, екологічних, науково-технологічних, культурних, інформаційних, людських тощо.

Сучасні науковці розрізняють та систематизують імперативи суспільного розвитку на політичні, економічні, екологічні, соціальні, науково-технологічні, інформаційні, культурні, природно-географічні, релігійні тощо. На наш погляд, у контексті формування моделі всеосяжного розвитку національної економіки варто досліджувати економічний та соціальний імперативи як імперативи прямої дії як такі, що формують ефективну, конкурентоспроможну, соціально орієнтовану, ресурсо- й енергоефективну та екологічно стійку національну соціально-економічну систему. Науковці [5] узагальнюють економічний імператив

Рівень інклюзивності національної економіки при впровадженні моделі всеосяжного розвитку

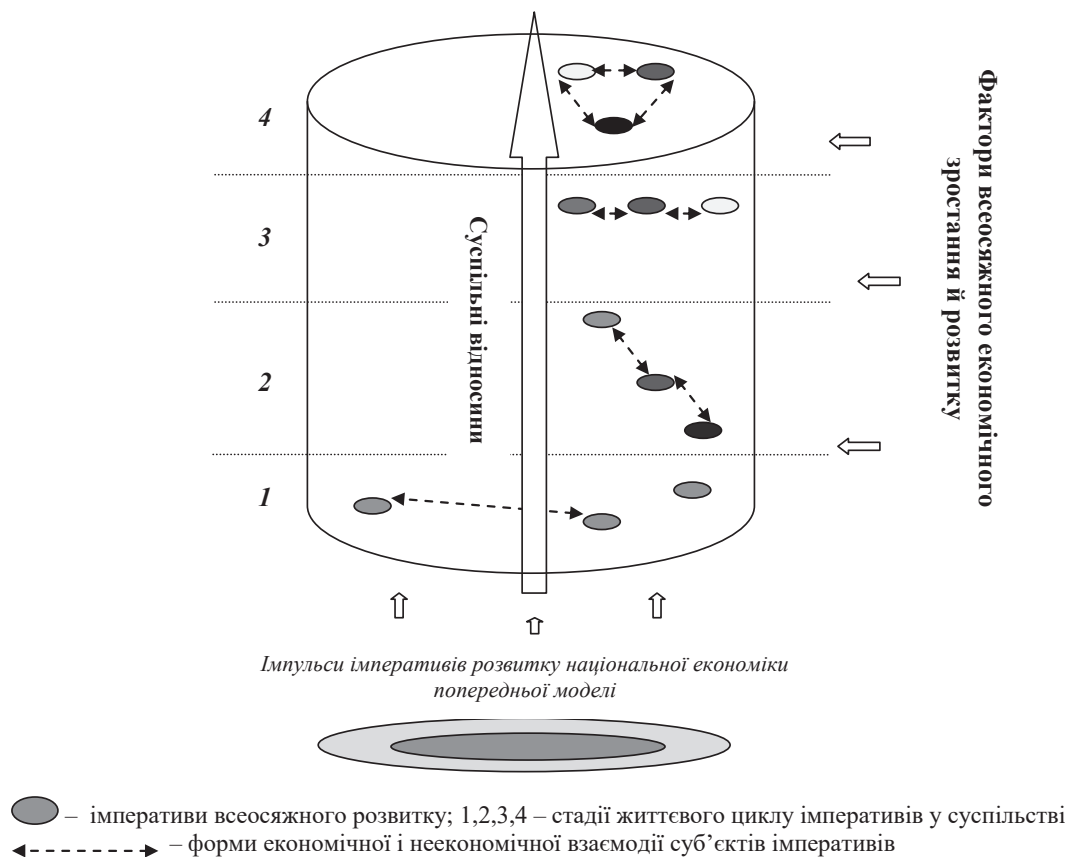

Рис. 1. Механізм створення імперативів всеосяжного розвитку національної економіки

Джерело: побудовано автором

як обов'язковий, об'єктивно зумовлений принципами поведінки суб'єктів економічних систем, напрямів, форм і методів господарювання, механізмів, інструментів і засобів їх реалізації, що мають обов'язковий характер і використовуються відповідно до чинного правового поля. Тобто він передбачає певні правила поведінки всіх структурних елементів економічної системи з урахуванням різних факторів, що впливають на них. Соціальний імператив, у загальному розумінні, визначається як сукупність основних вимог для вирішення проблем соціальних відносин і взаємодії у напрямку підтримки конкретної соціальної системи [1].

Нами визначено, що імперативами всеосяжного розвитку національної економіки як динамічної соціально-економічної системи є суспільний поділ праці, науково-технічний прогрес і соціальні і територіальні відмінності, які реалізують соціальний та економічний імперативи будь-якої соціально-економічної системи. Еволюція кожного з імперативів формує базис для всеосяжного розвитку національної економіки.

Розвиток продуктивних сил будь-якої соціально-економічної системи супроводжується відповідним прогресом у суспільному поділі праці, який відображає загальний стан суспільної праці, її зміст і характер у різних суспільно-економічних формаціях. Суспільний поділ праці є важливим фактором зростання продуктивності праці. Поділ праці у суспільстві на різних стадіях його розвитку здійснюється за основними родами діяльності (землеробство, промисловість, сфера матеріального і нематеріального виробництва тощо) [9; 11]. На основі суспільного поділу праці, власне спеціалізації та кооперації, формується комплекс галузей національної економіки держави. Еволюція суспільного поділу праці відображає перехід кількості у якість продуктивних сил національної економіки, трансформації її економічної системи, а тому сприяє економічному прогресу. Науковці виявили чотири етапи трансформації економічної системи в Україні за період її незалежності (табл. 1).

Соціально-економічний результат трансформації економічної системи в Україні на основі суспільного поділу праці відображається у структурі

галузей економіки, що створюють додану вартість. За даними Державної служби статистики України промисловість залишається головною галуззю у структурі суспільного поділу праці національної економіки України.

Протягом періоду становлення України від перехідної економіки до країни з ринком, що розвивається, спостерігаються закономірності наздогнати розвинені країни за багатьма показниками, зокрема за темпами зростання ВВП. Однак, орієнтація на цей показник лише приховує більшість проблем розвитку національної економіки та промисловості, оскільки досить часто супроводжується збільшенням негативного навантаження на навколишнє середовище, погіршенням екологічної ситуації, подальшим старінням основних фон-

дів, зростанням енергомісткості та матеріаломісткості на одиницю продукції, зниженням її якості, погіршенням соціальних стандартів якості життя, яке проявляється у скороченні кількості населення країни, погіршенням рівня здоров'я, умов праці тощо [18, с. 82].

Суспільний поділ праці, відображаючи якість розвитку продуктивних сил національної економіки, пов'язаний з науково-технічним прогресом як якісним результатом кількісного нагромадження результатів виробничих функцій у системі суспільного поділу праці. Зміст *науково-технічного прогресу* як імперативу всеосяжного розвитку національної економіки визначається поступальним рухом науки і техніки, еволюційним розвитком усіх елементів продуктивних сил суспільного виробни-

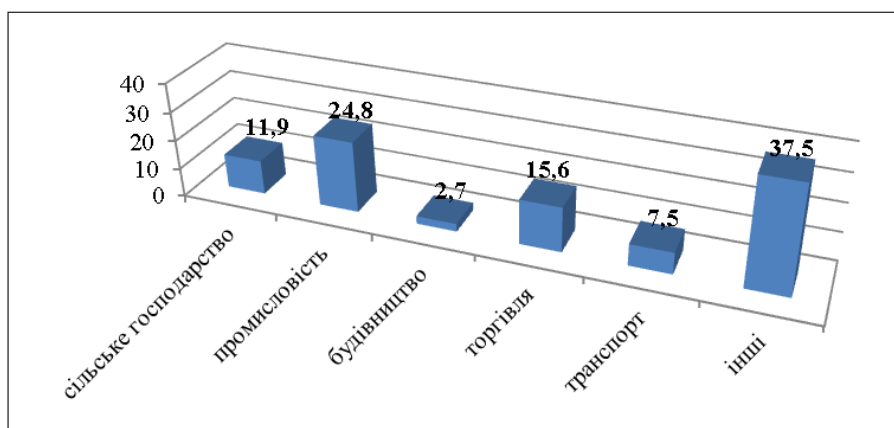

Рис. 2. Розподіл валової доданої вартості за видами економічної діяльності в Україні у 2016 році (у відсотках)

Джерело: сформовано за даними Державної служби статистики України [17]

Таблиця 1

Етапи трансформації економічної системи в Україні

Назва й тривалість етапу	Особливості
Перехідний (становлення виробних зв'язків всередині системи поділу праці) 1991–1993 рр.	Часткове збереження планової економічної системи і її модернізація шляхом впровадження нових господарських елементів і відносин. Різке скорочення показників розвитку
Структурна перебудова господарського комплексу 1994–1999 рр.	Орієнтація на модель змішаної економіки. Повна заміна інститутів планової економіки на ринкові та поступовий перехід до постіндустріальної економіки
Технологічна перебудова національної економіки та інтеграція у міжнародний поділ праці 2000–2010 рр.	Формування адаптованої до світового ринку національної економіки, що самоорганізується. Поступовий перехід до четвертого технологічного укладу
Формування власної моделі економічного розвитку 2011–2012 рр.	Різке падіння макроекономічних показників розвитку та пошук національною економічною системою стану рівноваги (гомеостазису), за якого забезпечується ефективна взаємодія товарно-грошових потоків і цін всередині національної економічної системи. Процеси інтернаціоналізації у світовому господарстві.
Пошук нової моделі економічного розвитку в умовах соціо-економіко-екологічної трансформації продуктивних сил 2013 р.-нині	Відновлення зростання темпів економічного розвитку. Переорієнтація національної економіки на сферу послуг та аграрний сектор. Технологізація виробництва. Активізація процесів євроінтеграції. Зміна виробничих зв'язків на рівні господарських комплексів регіонів.

Джерело: сформовано і доповнено автором за [2]

цтва. Об'єктивно процес науково-технічного прогресу є постійно діючою закономірністю розвитку матеріального виробництва. Результатом процесу є послідовне вдосконалення техніки, технології та організації виробництва, підвищення його ефективності [10]. У результаті науково-технічного прогресу як постійного процесу створення нових і вдосконалення застосовуваних технологій, засобів виробництва і кінцевої продукції з використанням досягнень науки формується новий формат суспільного поділу праці на основі технологічних укладів національних економік.

Технологічний уклад характеризує сукупність зв'язаних виробництв, що мають єдиний технічний рівень і розвиваються синхронно. Зміна домінуючих в економіці технологічних укладів зумовлює нерівномірний хід науково-технічного прогресу [14]. На думку І. Матюшенка [7] технологічний уклад «має складну внутрішню структуру, ядром якої є сукупність радикальних (базисних) технологій. Це принципово нові технології, що створені на базі раніше невідомих закономірностей, винаходів і відкриттів, які докорінно змінюють зміст видів діяльності в суспільстві і після впровадження стають інноваціями». Визначено, що ядром технологічного укладу є принципово нові (радикальні) технології, створені під впливом раніше невідомих

законів і закономірностей, винаходів, відкриттів, які докорінно змінюють зміст різних видів діяльності в суспільстві [12].

Науковці виокремлюють шість технологічних укладів і передбачають формування сьомого (табл. 2). В Україні переважно розвинуті III та IV технологічні уклади, питома вага яких становить 95%. На V технологічний уклад припадає 5%, а шостий відсутній. Це свідчить, що в Україні розвиваються переважно ресурсо- і енергомісткі галузі промисловості, що знижує конкурентоспроможність країни серед технологічно розвинених країн на міжнародному ринку.

Соціальні і територіальні відмінності відображають особливості організації національної економіки як господарської системи на певній території, включаючи історично сформовані суспільні й виробничі відносини. Будь-яка територія становить просторово організовану і впорядковану множину природних, соціальних, господарських об'єктів. Вона характеризується двома видами просторової організації: природна і суспільна (господарська) [16, с. 110]. Природна організація території відображає ландшафтне компонування, а суспільна організація території – компонування одиницями і системами, що виконують певні суспільні чи економічні функції на певній частині

Таблиця 2

Еволюція технологічних укладів

Технологічний уклад, його період	Ядро (галузі економіки) технологічного укладу	Результат технологічного укладу у виробничих функціях
I (1785-1835 pp.)	Текстильна промисловість, текстильне машинобудування, виплавка чавуна, обробка заліза, будівництво каналів.	Механізація і концентрація виробництва на фабриках.
II (1830–1880 pp.)	Паровий двигун, залізничне будівництво, кораблебудування, вугільна промисловість, чорна металургія.	Ріст масштабів і концентрація виробництва на основі парового двигуна.
III (1880–1940 pp.)	Електротехнічне важке машинобудування, виробництво і прокат сталі, лінії електропередач, неорганічна хімія.	Збільшення гнучкості виробництва на основі використання електродвигунів, стандартизація виробництва, урбанізація.
IV (1940-1990 pp.)	Автомобілебудування, тракторобудування, кольорова металургія, виготовлення товарів тривалого використання, синтетичні матеріали, органічна хімія, виробництво і переробка нафти.	Масове і серійне виробництво.
V (1990-2020 pp.)	Електронна промисловість, обчислювальна, оптиковолоконна промисловість, програмне забезпечення, телекомунікації, робота будівництва, виробництво і переробка газу, інформаційні послуги.	Індустріалізація виробництва і споживання, підвищення гнучкості виробництва, деурбанізація на основі інформаційних технологій.
VI (середина XX ст. – нині)	Наноенергетика, молекулярні, клітинні, нанотехнології, нанобіотехнології, нанобіоніка, мікроелектронні технології, наноматеріали та ін.	Подолання екологічних обмежень за рахунок використання нетрадиційних джерел енергії.
VII (2070-2130 pp.)	Приладо- і роботобудівництво, біокомп'ютерні системи і біомедицина, тобто зв'язок штучних і органічних, «живих» систем, технології «термоядерного синтезу», псі-технології, біоенергетика, технології, пов'язані з мораллю та відповідальністю.	Поява категорій «гіперінтелект», «гіперінформація» та «гіперзнання».

Джерело: сформовано за матеріалами [3; 12; 13]

території. У цілому територіальна організація господарства країни охоплює просторові поєднання всіх складових людської життєдіяльності, а саме: природно-ресурсний потенціал, населення, виробнича і соціальна інфраструктура. Тісні зв'язки між цими складовими на певній території формують регіональний соціально-економічний комплекс (систему), головними ознаками якого є цілісність, автономність та стійкість [6].

Національна економіка України як господарський комплекс, який складається з окремих структур і елементів нижчого порядку, є єдністю регіональних соціально-економічних систем різного порядку. А збалансований розвиток національної економіки досягається шляхом комплексного розвитку регіональних соціально-економічних систем та регулювання регіональних економічних і соціальних пропорцій. Тому соціальні і територіальні відмінності на рівні регіональних соціально-економічних систем можуть формувати тривалі дисбаланси розвитку. Варто підкреслити, що на незбалансованість господарств регіонів України за потужністю і структурою економічного потенціалу, економічними і соціальними ознаками розвитку вплинули історичні, природні, економічні, організаційні та геополітичні чинники.

Еволюція соціальних і територіальних відмінностей на рівні регіонів України пройшла декілька стадій й триває нині. Професор В. Томарева-Патлахова пояснює сформовані диспропорції на

основі соціальних і територіальних відмінностей на рівні регіонів України макроекономічними тенденціями та змінами підходів в управлінні регіональним розвитком. Це визначило трансформаційні зміни регіональної соціально-економічної системи упродовж 1991-2016 років (табл. 3).

Підкреслимо, що для досягнення інклюзивності національної економіки при впровадженні моделі всеосяжного розвитку на кожній стадії життєвого циклу імперативів використовуються форми економічної і неекономічної взаємодії суб'єктів імперативів всеосяжного розвитку суспільного поділу праці, науково-технічного прогресу, соціальних і територіальних відмінностей на основі принципу конвергенції, тобто зближення й узгодження елементів кожного імперативу. Завдяки цьому досягається рівновага між рушійними силами всеосяжного розвитку національної економіки. Зокрема, розвиток продуктивних сил у розрізі суспільного поділу праці має узгоджуватися із темпами технологічного й виробничого процесів на рівні регіонів, що забезпечить рівномірний розподіл соціальних благ у національній економіці.

Висновки з проведеного дослідження. Узагальнено сутність імперативу як беззаперечного до виконання принципу, правил у соціально-економічній системі, що впливає на ефективність її існування та функціонування її елементів. Об'єктивна дія імперативу соціально-економічної системи проявляється у його здатності до якісної

Таблиця 3

**Етапи трансформаційних змін
регіональної соціально-економічної системи України за 1991-2016 роки**

Назва й тривалість етапу	Характеристика змін
Перехідна економіка на рівні розвитку регіонів (1991-1999 роки)	Економічний перехід від планового ведення господарювання до ринкової економіки; середньострокова економічна криза; різке падіння валового внутрішнього продукту; гіперінфляція
Економічний підйом регіонального розвитку (2000-2007 роки)	Формування вільного економічного середовища і сприятливої зовнішньоекономічної кон'юнктури; політика лібералізації зовнішньоторговельних відносин; збільшення обсягів іноземних інвестицій та грошових переказів; приватизація; високі темпи зростання економіки; збільшення обсягу експорту товарів; зростання інвестування економіки нерезидентами; збільшення кількості приватних малих та середніх підприємств
Світова фінансово-економічна криза на рівні регіонів (2008-2012 роки)	Поглиблення диспропорцій у промислово розвинених та аграрно орієнтованих регіонах; різний рівень адаптації регіонів до викликів кризи; застаріла та неефективна структура економіки регіонів
Загострення політико-економічної ситуації в регіонах (2013-2014 роки)	Спад промислового виробництва; скорочення іноземних інвестицій; енергетична дестабілізація промислового комплексу регіонів; скорочення обсягів експорту товарів і послуг; руйнування виробничих і зовнішньоекономічних зв'язків внаслідок збройного конфлікту
Політико-економічна стабілізація та реформування регіональної політики у процесі децентралізації та реалізації самоврядування (2014 рік-нині)	Зростання валового регіонального продукту на душу населення; спад промислового виробництва у східних областях; зменшення інвестиційних ресурсів; скорочення обсягу експорту товарів, виконаних будівельних робіт; значне уповільнення приросту реальної заробітної плати; відновлення позитивної динаміки промислового виробництва у більшості регіонів; відновлення темпів соціально-економічного розвитку регіонів України за рахунок активних та системних процесів децентралізації управління регіональним розвитком та реформування місцевого самоврядування

Джерело: сформовано і доповнено автором за [15]

зміни та впливу на інші імперативи системи, що формують її стадії розвитку. Встановлено відмінність імперативу від детермінанти соціально-економічної системи, а саме відображення ним якісних змін системи.

У системі суспільних відносин імперативів має «спіральный» характер розвитку на кожному етапі свого життєвого циклу. Процес розвитку імперативів та досягнення ним максимальної ефективної дії на систему передбачає постійну адаптацію до суспільних змін. Модель механізму створення імперативів всеосяжного розвитку національної економіки показує досягнення максимального ефекту дії імперативів – інклюзивності національної економіки України. Показано еволюцію імперативів та їх перехід на наступну вищу стадію суспільного розвитку під впливом економічних, політичних, соціальних, екологічних, науково-технологічних, культурних, інформаційних, людських тощо факторів.

Визначено суспільний поділ праці, науково-технічний прогрес і соціальні і територіальні відмінності як імперативи всеосяжного розвитку національної економіки. Вони реалізують соціальний та економічний імперативи української економіки як соціально-економічної системи. А еволюція кожного з них формує базис для всеосяжного розвитку на кожній стадії.

Для досягнення інклюзивності національної економіки на кожній стадії життєвого циклу імперативів реалізуються форми економічної і неекономічної взаємодії суб'єктів імперативів всеосяжного розвитку на основі принципу конвергенції, тобто зближення, узгодження й згуртованості елементів кожного імперативу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Антипази А. Энциклопедия социологии. Москва, 2009. URL: <http://sociology.niv.ru/doc/encyclopedia/socio/index.html/>.
2. Глобальная технологическая революция 2002 г. URL: http://www.prezentation.ru/articles/tech_revolution_19_07_06_print.html.
3. Єрохін С. Технологічні уклади, динаміка цивілізаційних структур та економічна перспектива України. URL: <http://www.soskin.info/ea/2006/1-2/20060102.html>.

4. Жулиа Д. Философский словарь. Москва : Международные отношения, 2000. 544 с.

5. Ільїна М. В., Шпильова Ю. Б. Теоретичні основи формування імперативів економічного розвитку суспільства // Економіка і суспільство. 2017. Випуск № 9. С. 221-226.

6. Качан Є. П. Регіональна економіка. Київ, 2011. 670 с.

7. Матюшенко І. Ю. Перспективи розвитку конвергентних технологій у країнах світу й Україні для вирішення глобальних проблем: монографія. Харків: ФОРМ-Літуркіна Л. М., 2017. 448 с.

8. Мирская Е. З. Мертон и его концепция социологии науки. Современная западная социология науки: крит. анализ. М., 1988. С. 42–60.

9. Мочерний С. В. Економічна теорія: навч. посіб. 4-те вид., стереотип. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 640 с.

10. Науково-технічний прогрес. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

11. Поділ праці. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

12. Попель С. Інноваційний розвиток України від впливом технологічних укладів. URL: http://econf.at.ua/publ/konferencija_2014_10_16_17/sekcija_5_ekonomichni_nauki/innovacijnij_rozvitok_ukrajini_vid_vplivom_tekhnologichnih_ukladiv/8-1-0-122.

13. Савченко К. В. Аналіз технологічної структури економіки України в контексті забезпечення економічної безпеки держави // Механізм регулювання економіки. 2009. № 4. Т.1. С. 173.

14. Технологічний устрій. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

15. Томарева-Патлахова В. В. Концептуальні основи удосконалення державної політики соціально-економічного розвитку регіонів України : дис. ... докт. екон. наук: 08.00.03 / В. В. Томарева-Патлахова; [Класичний приватний університет]. Запоріжжя, 2017. 494 с.

16. Туниця Т. Ж. Збалансоване природокористування: національний і міжнародний контекст. Київ: Знання, 2006. 300 с.

17. Україна у цифрах. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/zb/07/Ukr_cifra_2016_u.pdf.

18. Штулер І. Ю. Історичне та економічне підґрунтя вибору моделі «випереджаючого розвитку» національною економічною системою // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка. 2016. Випуск 1(5). С. 81-87.

19. Kant Immanuel. Foundations of the Metaphysics of Morals / 2nd Ed, Trans. and Intro. Lewis White Beck. – Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall, 1997.